

Piotr Krajewski

"La valutazione : La tutela della biodiversita tra diritto comunitario, nazionale e regionale", Matteo Benozzo, Francesco Bruno, Milano 2009 : [recenzja]

Studia Prawnoustrojowe nr 20, 199-201

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzje

Matteo Benozzo, Francesco Bruno, *La valutazione. La tutela della biodiversità tra diritto comunitario, nazionale e regionale*, Giuffrè Editore, Milano 2009, ss. 301.

W języku potocznym bioróżnorodność oznacza wielość form życia zwierzęcego i roślinnego warunkującą różnorodność ekosystemów i żyjących w nich organizmów. Ta zmienność, która warunkuje trwanie w czasie i ewoluowanie istot żywych, jest dziś bardzo zagrożona. Od kiedy istnieje Ziemia, organizmy żywe modyfikowały swoje środowisko w nieznaczny sposób. Dopiero w krótkim okresie, od początku wieku XX do czasów obecnych, jeden gatunek – człowiek – posiadał znaczące umiejętności oddziaływania na własne środowisko życia. Czyni to m.in. poprzez wprowadzanie doń czynników w formie, czasie i ilościach dotąd niespotykanych, zanieczyszczając powietrze, wodę, glebę, a w efekcie dokonując nie tylko poważnych zmian w swoim otoczeniu, ale i w strukturze wykorzystywanych przez siebie roślin i zwierząt, a nawet samego siebie.

Ochrona środowiska na początku XXI wieku stała się problemem badania wydolności polityki społecznej w zestawieniu ze złożonymi kwestiami promowanego rozwoju. Stąd nieprzypadkowo pojawia się wiele publikacji podejmujących temat świadomości ryzyka, jakie niesie ze sobą niekontrolowany rozwój naukowo-techniczny. Zagadnieniem tym zajęli się też Francesco Bruno i Matteo Benozzo w książce *La valutazione di incidenza. La tutela della biodiversità tra diritto comunitario, nazionale e regionale (Ocena wpływu [na środowisko]. Ochrona bioróżnorodności w prawie wspólnotowym, krajowym i lokalnym)*, kierowani przekonaniem, że tempo znikania naturalnych zasobów biologicznych odbiera możliwość korzystania z nich nie tylko przyszłym pokoleniom, ale w wielu wypadkach również obecnie żyjącym. Nieustannie więc powraca „zaproszenie” do powtórnego spojrzenia na kwestie ekologiczne poprzez pryzmat logiki przezornościowej¹, tym razem nie efektów przyrodniczych, lecz prawnych, a w konsekwencji również społeczno-gospodarczych.

¹ H. Jonas, *Zasada odpowiedzialności. Etyka dla cywilizacji technologicznej*, Kraków 1996.

Książka nie zaskakuje, ale z pewnością ułatwia zrozumienie wciąż ignorowanej złożoności zagadnienia, w przystępny sposób prezentując niezliczone implikacje prawne zmian dokonywanych w środowisku życia. Należy też zwrócić uwagę na inną godną podkreślenia charakterystykę prezentowanej publikacji: wielokrotnie, w sposób bezpośredni lub dorozumiany wskazuje na wpływ osiągnięć naukowych na rozumienie istniejących rozwiązań prawnych, a nade wszystko na nowe inicjatywy ustawodawcze oraz kryteria, jakimi kierują się odpowiednie organy legislacyjne (na poziomie UE, krajowym i regionalnym). Książkę można też potraktować jako zachętę dla prawnika do szerszego spojrzenia na rolę współczesnej nauki w modyfikowanie naszego podejścia do nowych i starych ideologii, do polityki, demokracji, wiedzy czy religii, a przede wszystkim jej wpływu na przeklasyfikowywanie i wypracowywanie nowych wartości, którymi kieruje się współczesny człowiek. Tak się dzieje również w kwestii oddziaływania nowoczesnych biotechnologii na środowisko życia. Szybko następujące zmiany skutkują bezpowrotnym znikaniem licznych gatunków, które zmniejszając pulę genetyczną (różnorodność genetyczną), potęgują ryzyko nieodwracalnej utraty możliwości wykorzystania ich wyjątkowych właściwości w przemyśle, medycynie i produkcji żywności.

Pierwszy rozdział książki dotyczy oceny wpływu na środowisko w kontekście zrównoważonego rozwoju i ochrony różnorodności biologicznej. Analitycznie, choć bez zbytniego zagłębiania się w źródła, dotyka międzynarodowego i wspólnotowego systemu ochrony zasobów biologicznych ze wskazaniem rządzących nimi zasad, wpływu wymiany handlowej, wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych, prawa własności intelektualnej i przepisów mówiących o odpowiedzialności za szkody na różnorodności biologicznej.

Rozdział drugi wydaje się najmniej odkrywczy – autorzy poświęcili go prawnej ochronie obszarów „Natura 2000”. Chodzi o tereny, na których przyroda jest chroniona, a działalność człowieka ma być realizowana bez szkody dla elementów otoczonych opieką. Realizacja ewentualnych projektów, planów czy określonych działań może mieć miejsce po wcześniejszej pozytywnej ocenie ich oddziaływania na konkretny obszar chroniony. Opracowany system jest wielopoziomowy i ma zapewnić większą efektywność spowalniania erozji genetycznej. Prześledzenie ustawodawstwa wspólnotowego i krajowego pozwala zrozumieć kompleksowość funkcjonowania przepisów, zasady wyszukiwania obszarów przedstawiających wyjątkową wartość ekologiczną i mechanizm procedury „oceny wpływu na środowisko”.

Najbardziej interesujący okazuje się natomiast rozdział trzeci, głównie ze względu na próbę przeanalizowania roli organów sądowniczych w ocenie wpływu działalności człowieka na żywy składnik ekosystemów oraz nakreślenie relacji pomiędzy „oceną wpływu na środowisko” a „strategiczną oceną środowiska”. Obydwa zagadnienia w pewnym sensie integrują omówiony

wcześniejszy prawny system ochrony bioróżnorodności, z pewnością też należą do tzw. tematów rozwojowych. Tak więc z tych chociażby względów warto skorzystać z propozycji oferowanej nam przez M. Benozzo i F. Bruno w celu poznania (również pozabiologicznych i naukowych) motywów tak ważnego przedsięwzięcia, jakim jest ochrona organizmów żywych przed ich wyginięciem. Recenzowana pozycja może stać się również impulsem do kontynuowania badań w tym zakresie, porównania wyników, a przede wszystkim wyciągnięcia wniosków, które mogą stanowić sugestię dla praktycznych działań i planowania przedsięwzięć w celu ochrony tego bogactwa, którego wartości wciąż jeszcze nie jesteśmy w stanie ocenić.

Piotr Krajewski